

Mededelingenblad

Oudheidkamer

Tiel en Omstreken

Redactie: Frits Kat
Koos Gelens
Annemarie Daalderop
Tonnie Gresnigt

Redactieadres: Nieuwe Tielseweg 20-23
4001 JW Tiel
Tel. 0344-620220

Uitgave: Vereniging Oudheidkamer voor
Tiel en Omstreken
<http://www.oudheidkamer-tiel.nl>

e-mailadres: secretaris@oudheidkamer-tiel.nl

Datum: december 2008

Op **zondag 11 januari** bent u vanaf 14.00 uur van harte welkom op onze nieuwjaarsreceptie in de **Drumtse Hof**. Uiteraard wordt het thema van dit seizoen niet vergeten. In Indische sfeer bent u in de gelegenheid bij een hapje en een drankje elkaar veel goeds toe te wensen.

Twee dagen later, **dinsdag 13 januari 2009**, volgt al de eerste lezing in 2009. De directeur van het Moluks Museum in Utrecht, drs. Wim Manuhutu, zal onder de titel "Molukse sagoscheuten in de Betuwe" de gedeelde geschiedenis van Molukkers en Nederlanders uit de doeken doen.

Een week later, op **20 januari** zal dr. Pieter Drooglever een lezing houden over het lot van Nieuw-Guinea na de soevereiniteitsoverdracht in 1949. Hij heeft als titel gekozen "Bot en Luns; planning voor de Papoea's."

Over het lot van Nieuw-Guinea na de soevereiniteits-overdracht in 1949 gaat deze lezing. Gedurende het grootste deel van de jaren vijftig kon minister Luns betrekkelijk ongestoord de plannen van de achtereenvolgende kabinetten Drees m.b.t. Nieuw-Guinea uitvoeren: de Papoea's rijp maken voor zelfbeschikking. Daar kwam omstreeks 1958 de klad in, wat vooral duidelijk werd na het aantreden van de minder vastberaden premier de Quay. Diens eerste man voor Nieuw-Guineezaken, staatssecretaris Theo Bot, trachtte de Nederlandse positie te versterken door een tweesporenbeleid: internationalisatie en interne verzelfstandiging van het beleid. In zijn lezing zal Pieter Drooglever ingaan op de reacties op dit beleid, zowel van Indonesië, de Verenigde Staten en niet te vergeten de Papoea's zelf. De inmiddels gevormde Papoea-elite werd geconfronteerd met een snel wisselend perspectief van enerzijds lonkende zelf-

standigheid naar anderzijds onmiddellijke incorporatie in de Indonesische staat.

Op **maandag 2 februari** zal Emile Smit een powerpointpresentatie verzorgen, getiteld "Tiel barst uit zijn voegen."

Eeuwenlang telde de stad Tiel ongeveer 3000 inwoners. De meesten konden woonruimte vinden binnen de grachten. In de 19e eeuw echter groeide de gemeente van 6000 inwoners rond 1850 naar 12.000 in 1900. Het was dus logisch dat voor die groeiende bevolking ruimte moest worden gevonden. Rond 1800 werd duidelijk dat steden militair gezien geen functie meer hadden en zich dus konden ontdoen van beknellende muren en poorten. Dat de nostalgische mensen uit de 21e eeuw het verdwijnen van de stadspoorten zouden berouwen, konden hun voorvaders niet weten: zij waren blij met de ruimte die er kwam. Bovendien kon de stad nu ook uitbreiden buiten de - wel behouden - stadsgrachten. Ook ontstonden buiten die grachten fabriekscomplexen met de noodzaak tot huisvesting van de groeiende groep arbeiders. Zó groeide tussen ongeveer 1860 en 1940 Tiel uit tot een in oppervlakte en inwonertal heel andere stad. Er kwam een diversiteit aan woningbouw. Van de door het gemeentebestuur hartstochtelijk gewenste grote villa's aan de stadsrand tot de meer noodzakelijke, maar minder opvallende arbeiderswijken. Dit veranderende beeld van Tiel zal Emile Smit toelichten met beelden, die er gelukkig in voldoende mate zijn door de opkomst van de fotografie en de populariteit van de ansichtkaart in het begin van de 20e eeuw. Zijn lezing loopt tot 1940. Hoe Tiel na gemeentelijke grenswijzigingen nog verder groeide is een ander verhaal en misschien nog eens onderwerp van een nieuwe presentatie.

De Mr. Pijnacker Hordijk straat in 1928 Collectie Smit/Kers

Activiteiten in de afgelopen tijd

De Betuwse Maaltijd die op 21 november plaatsvond in restaurant "De Oude Stadsmuur" werd door 60 personen bijgewoond. De boerenkool met worst en speklapjes bleek een goede keus: velen bedienden zich een tweede keer! Ook het feestelijke dessert, ijs met gebruid eierschuim dat spectaculair met een alcoholische drank werd overgoten en aangestoken, was een schot in de roos. Voor sommigen niet een maar zelfs twee extra porties!

In het kader van ons thema "Indië", gaf Drs. Jos Paardekooper op 24 november een boeiende lezing over het conflict tussen (oud)gouverneur-generaal Duymaer van Twist en Eduard Douwes Dekker. Vooral de persoon A.J. Duymaer van Twist, die door velen van ons misschien was vergeten, werd helder belicht en zijn geringe belang-

stelling voor de aanklacht van Douwes Dekker tegen het Nederlands bestuur in Indië werd nog eens extra uiteengezet. Duidelijk werd dat Douwes Dekker zonder zijn superieuren erin te kennen meteen zijn recht wilde halen bij de GG, maar bij hem (Duymaer van Twist) arriveerde aan de vooravond van diens vertrek naar Nederland.

Drs. Isabel van der Heiden sprak op 9 december over de godsdienstpolitiek van de Nederlandse overheid in Indië. Zij behandelde vooral de islam en zijdelings ook missie en zending in onze vroegere kolonie. Een interessant onderwerp, dat door mevrouw Van der Heiden met veel kennis van zaken op enthousiaste wijze werd verwoord. Boeiend was ook dat zij haar verhaal ook uitbreidde naar de situatie na 1949.

Project Tweede Wereldoorlog

De Oudheidkamer voor Tiel e.o. zal binnenkort starten met het vastleggen van de materiële en immateriële nalatenschap van de Tweede Wereldoorlog

Om te komen tot een goede invulling van dit concept: "het cultureel erfgoed van de Tweede Wereldoorlog van Tiel en omgeving" roept de Oudheidkamer voor Tiel e.o. iedereen op die de beschikking heeft over oude foto's, beeld en geluidsfragmenten, drukwerk zoals boeken strooibiljetten, illegale publicaties, krantenknipsels, dagboeken, fotoalbums affiches en pamfletten enz., dit kenbaar te maken. Ook persoonlijke getuigenissen zijn welkom en zullen op video worden vastgelegd waarbij zoveel mogelijk de privacy zal worden gewaarborgd.

Thema's kunnen zijn:

- Getuigenverklaringen, uw verhaal wordt vastgelegd op video
- Evacuatie, beschieting, terugkeer en wederopbouw
- Oude foto's en andere documentatie.
- Crossings over de Waal
- Het verzet

Het ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport geeft financiële ondersteuning aan de activiteiten van de Oudheidkamer voor Tiel e.o.

Van het verzamelde materiaal zal, naast een lespakket voor middelbare scholen, ook een interactieve dvd worden vervaardigd.

Nadat dit project is gerealiseerd zal de Oudheidkamer een presentatie houden voor alle inwoners van Tiel. Alle deelnemers ontvangen, als blijk van waardering, een gratis dvd van deze presentatie en zijn onze eregast op de presentatie.. Deze dvd zal vervolgens te zien zijn in de musea, bibliotheek, gemeentehuis en het regionaal archief

Heeft u belangstelling, neem contact op met:

W Aalders, (0345) 575758, w_j_aalders@hotmail.com
H.W. Rijnke, (0344) 627529, willem.rijneke@wxs.nl

Foto Gerrit Bouwhuis

